

מסמך רקע לדיון בנושא פשיעה ואלימות בקרב בני נוער בחברה הערבית

מסמך זה נכתב לקראת דיון משותף של הוועדה המיוחדת לזכויות הילד והוועדה המיוחדת למיגור הפשיעה בחברה הערבית בנושא פשיעה ואלימות בקרב בני נוער בחברה הערבית. במסמך מוצגים נתוני משטרת ישראל על תיקים שנפתחו לקטינים, נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה על הליכים משפטיים ונתוני הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך על תפיסות של תלמידים ומורים ביחס לאירועי אלימות שונים בבתי-הספר.

1. משטרת ישראל: תיקים שנפתחו לקטינים¹

להלן יוצגו נתונים על מספר התיקים הגלויים שנפתחו במשטרת ישראל בשנת 2019 בהם החשודים היו קטינים, בחלוקה לפי קבוצת אוכלוסייה ומגדר. יודגש, כי בתיק אחד יכולים להיות כמה חשודים. המשטרה מסווגת את קבוצת האוכלוסייה ל-"יהודים ולא ידוע" - יהודים ומי שדתם אינה מצוינת במשרד הפנים (להלן בפרק זה: יהודים), ול-"לא יהודים"- כל האחרים.

טבלה 1: תיקים גלויים שנפתחו לקטינים, לפי קבוצת אוכלוסייה, גיל ומגדר, 2019²

גיל	יהודים		לא יהודים	
	בנים	בנות	בנים	בנות
12	469	100	195	20
13	918	237	449	35
14	1,695	418	843	58
15	2,748	676	1,535	115
16	3,580	755	2,306	123
17	3,989	791	3,185	140
סה"כ	13,399	2,978	8,513	491

¹ פקד דנית אביטל, ק' מחקר מדור ונוער במשטרת ישראל. הועבר על-ידי לינוי דדון, לשכת השר לביטחון פנים, מענה לפניית מרכז מידע ומחקר של הכנסת, דוא"ל, 17 באוגוסט 2020.

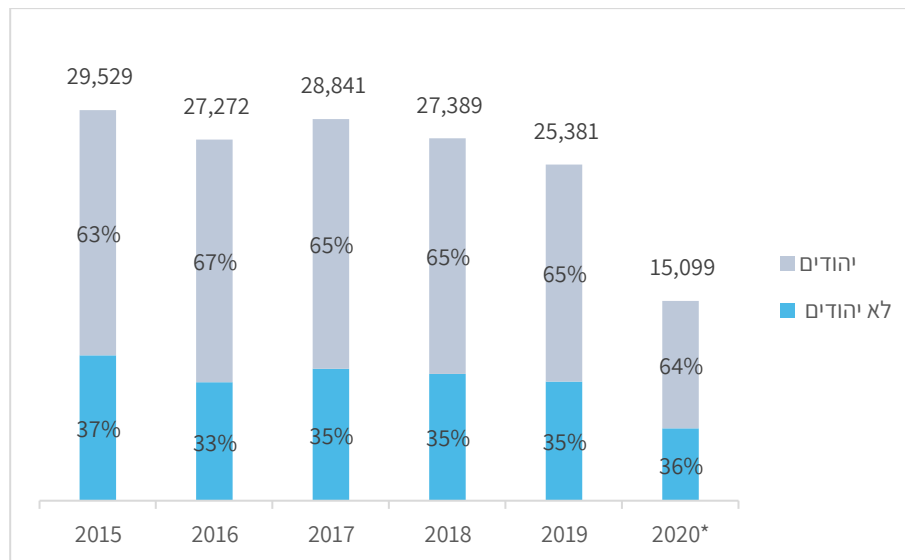
² שם.

מהטבלה עולות הנקודות האלה:

- בשנת 2019 נפתחו כ-25,381 תיקים לחשודים קטינים. מהם, 65% (16,377 תיקים) לקטינים יהודים ו-35% (9,004 תיקים) לקטינים לא יהודים. זאת, כאשר שיעור הלא-יהודים מקרב בני 12-18 עמד (נכון לשנת 2018) על כ-28%³.
- בשתי קבוצות האוכלוסייה ובכל הגילאים, רוב התיקים נפתחו לחשודים בניים. בקרב היהודים - 18% מהתיקים נפתחו לבנות, ואילו בקרב הלא-יהודים - 5% מהתיקים נפתחו לבנות.
- בשני המגדרים ובשתי קבוצות האוכלוסייה מספר התיקים עולה עם הגיל.

להלן יוצגו מספר התיקים שנפתחו לקטינים בין השנים 2015-2019, לפי קבוצת אוכלוסייה.

תרשים 1: תיקים שנפתחו לקטינים לפי קבוצת אוכלוסייה, 2015-2020 (עד אוגוסט)⁴

*נתוני 2020 – עד אוגוסט.

מהתרשים עולה, כי בשנים 2015-2020 (עד אוגוסט 2020) - שיעור הלא-יהודים מבין הקטינים שנפתחו להם תיקים במשטרה נע בין 33%-37%. יוזכר, כי חלקה של אוכלוסייה זו בקרב בני 12-18 עמד (נכון לשנת 2018) על כ-28%.

³ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. שנתון סטטיסטי לישראל 2019, מס' 70. לוח 2.3. כדי להתאים להגדרות המשטרה, כללנו תחת ההגדרה של יהודים את מי שמוגדרים בלמ"ס כ"יהודים ואחרים".

⁴ פקד דנית אביטל, ק' מחקר מדור ונוער במשטרת ישראל. הועבר על-ידי לינוי דדון, לשכת השר לביטחון פנים, מענה לפניית מרכז מידע ומחקר של הכנסת, דוא"ל, 17 באוגוסט 2020.

2. נתונים על עומדים לדין ומורשעים

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן: למ"ס) מפרסמת בשנתון הסטטיסטי נתונים אודות עומדים לדין ומורשעים בישראל. נתוני השנתון כוללים הן את מי שהם תושבי ישראל והן את מי שאינם תושבי ישראל. לבקשת מרכז המחקר והמידע של הכנסת בוצע עיבוד מיוחד של נתונים אלו, כך שיכללו תושבי ישראל בלבד. להלן יוצגו הנתונים המרכזיים הנוגעים לקטינים⁵ שעמדו לדין בשנת 2017. נציין, כי בשבועות הקרובים צפויה הלמ"ס לפרסם נתונים מעודכנים יותר, שיתייחסו לשנת 2018.

לפי הלמ"ס, בשנת 2017 עמדו לדין במשפטים פליליים 28.4 אלף נאשמים שהם תושבי ישראל; מתוכם: 17.7 אלף יהודים (62%) ו-8.9 אלף ערבים (31%) (היתר מוגדרים כ"אחרים"). 2,055 מהעומדים לדין פלילי בשנת 2017 היו קטינים, מהם 1,263 יהודים (61%) ו-672 ערבים (33%) (היתר מוגדרים כ"אחרים").⁶

טבלה 2: קטינים תושבי ישראל שהועמדו לדין, לפי מאפיינים שונים, 2017⁷

ערבים	יהודים	כלל האוכלוסייה ⁸	
672	1,263	2,055	עומדים לדין
2.4	1.8	2.1	שיעור ל-1,000 איש ⁹
97.5%	94.5%	95%	שיעור גברים
58.6% מורשעים	36.4% מורשעים	43.7% מורשעים	הכרעת דין
41.4% לא מורשעים	63.6% לא מורשעים	56.3% לא מורשעים	

מהטבלה עולות הנקודות האלה:

- בשנת 2017, שיעור הקטינים שעמדו לדין ל-1,000 איש באוכלוסייה הרלוונטית עמד על 2.4 באוכלוסייה הערבית, לעומת שיעור של 1.8 באוכלוסייה היהודית. בהקשר זה יצוין, כי בקרב בגירים שעמדו לדין הפערים בין האוכלוסייה היהודית והערבית גדולים יותר: באוכלוסייה היהודית 3.8 לכל אלף איש עמדו לדין בשנת 2017,

⁵ קטינים בני 12-18, קרי מי שהם מעל גיל האחריות הפלילית.

⁶ לפי הלמ"ס: יהודים- מי שרשומים כיהודים במשרד הפנים, ערבים- מוסלמים, נוצרים ערבים, צ'רקסים (כולל ארמנים) ודרוזים. אחרים- נוצרים שאינם ערבים ובני דתות אחרות ללא סיווג דת במרשם האוכלוסין.

⁷ עיבוד מיוחד של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ללוח 8.5-8.7 מתוך פרק פשיעה ומשפט, השנתון הסטטיסטי לשנת 2019. הועבר על-ידי דוד לנדאו, מידען ומרכז עיבודים מיוחדים, יחידת המידע ותוכן האינטרנט בלמ"ס. 13 בינואר 2020.

⁸ סה"כ אוכלוסייה מתייחס לכלל קבוצות האוכלוסייה (יהודים, ערבים ואחרים). הערכים בעמודה זו גבוהים מסכימת הערכים של שתי העמודות השמאליות.

⁹ שיעור ל-1,000 איש מתייחס בקבוצות האוכלוסייה הרלוונטית (יהודים, ערבים או כלל האוכלוסייה).

ובאוכלוסייה הערבית השיעור היה כמעט כפול – 7.7 מכל אלף איש עמדו לדין בשנת 2017.

- בשתי קבוצות האוכלוסייה (יהודים וערבים) רוב מוחלט של הקטינים שעמדו לדין היו בנים (94.5% מהקטינים היהודים ו-97.5% מהקטינים הערבים).
- **שיעור הקטינים הערבים שהורשעו - 58.6% ממי שהועמדו לדין - גבוה בצורה ניכרת משיעור הקטינים היהודים שהורשעו - 36.4% ממי שהועמדו לדין.**

3. נתוני משרד החינוך - סקר אקלים וסביבה פדגוגית

נתונים רלוונטיים נוספים לעניין אלימות בקרב בני נוער כלולים גם בדוח סקר האקלים והסביבה הפדגוגית של משרד החינוך. הדוח האחרון פורסם בשנת 2019 ונתוניו מתייחסים לשנת הלימודים תשע"ט. הדוח כולל נתונים הנוגעים לתחושת המוגנות והביטחון, וכן חשיפה לאלימות בבתי ספר, כפי שדווחה על ידי מורים ותלמידים.¹⁰ להלן יוצגו בקצרה כמה נתונים מתוך הסקר, המתבססים על דיווחי תלמידים. בשל המיקוד של הדיון בבני נוער, נציג את הנתונים על חטיבות הביניים (כיתות ז'-ט') והחטיבות העליונות (י'-יא'):

- **שיעור התלמידים בחינוך הערבי שדיווחו על היעדר תחושת מוגנות בבית הספר גבוה מזה של התלמידים בחינוך העברי. שיעורם של תלמידי החינוך הערבי בחטיבה העליונה שדיווחו על היעדר תחושת מוגנות גבוה פי 3 מזה של היהודים:**
9% מהתלמידים בחטיבות העליונות בחינוך הערבי דיווחו על חוסר מוגנות, לעומת 3% מהתלמידים בחטיבות העליונות בחינוך היהודי. בהתאם, 11% מהתלמידים בחטיבות העליונות בחינוך הערבי דיווחו כי הם פוחדים ללכת לבית הספר מחשש שיפגעו בהם, לעומת 5% מהתלמידים בחטיבות העליונות בחינוך העברי. בחטיבות הביניים, 5% מהתלמידים בחינוך העברי דיווחו על תחושת חוסר מוגנות לעומת 7% מתלמידי חטיבת הביניים בחינוך הערבי.
- בנוסף, התלמידים התבקשו לדווח על **חשיפה לסוגים שונים של אירועים אלימים, בחודש שקדם לסקר**. בהתייחס לכלל סוגי האלימות – 8% מתלמידי החינוך הערבי בחטיבות העליונות ובחטיבות הביניים בחינוך הערבי דיווחו כי נחשפו לאלימות בחודש שקדם לסקר. זאת, בהשוואה ל-5% מתלמידי החטיבות העליונות ו-7% מתלמידי חטיבות הביניים בחינוך העברי. הדוח מחלק את סוגי האלימות לשלוש דרגות חומרה: אלימות (דחיפות, מכות, בעיטות או אגרופים), אלימות חמורה (מכות חזקות או באמצעות חפץ, איומים או סחיטה) ואלימות עקיפה (חרם והפצת שמועות).

¹⁰ הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך, [דוח אקלים וסביבה פדגוגית בבתי ספר דוברי עברית ודוברי ערבית לשנת תשע"ט](#).

מנתוני הסקר נראה, כי אלימות חמורה ואלימות עקיפה דווחו בשיעורים גבוהים יותר בחינוך הערבי, בעוד אלימות (שאינה מוגדרת כחמורה או עקיפה) דווחה בשיעור גבוה יותר בחינוך העברי.

- בכדי לבחון את **שיעור התלמידים שנפגעו מאלימות ברשתות החברתיות**, התלמידים התבקשו לדווח על חשיפתם להפצת תמונות, פרסום קללות או עלבונות, שמועות או חרמות ברשתות החברתיות בחודש שקדם לסקר. מנתוני הסקר עלה, כי **בקרב תלמידי החטיבה העליונה, ברוב המדדים שיעורי הדיווח על חשיפה לאירועים כאלה היו גבוהים יותר בקרב תלמידים בחינוך הערבי: 7% מתלמידי החינוך הערבי בחטיבות העליונות דיווחו על חשיפה לאירועים כאלה לעומת 4% מהתלמידים בחינוך היהודי. בקרב תלמידי חטיבות הביניים, שיעור הדיווח על אירועים אלה היה דומה בחינוך הערבי והעברי – 5% מכלל התלמידים דיווחו על אירועים כאלה.**
- נוסף על כך, הסקר בחן את דיווחי התלמידים על **אירועים של ונדליזם בבית הספר**. נתוני הסקר מעלים כי **אירועי ונדליזם שכיחים יותר בחינוך הערבי, הן בחטיבות הביניים והן בחטיבות העליונות: 36% מתלמידי החינוך העברי בחטיבות הביניים דיווחו על כך שתלמידים שברו או הרסו ציוד של בית הספר, לעומת 24% מתלמידי חטיבות ביניים בחינוך הערבי. בחטיבות העליונות, 34% מתלמידי החינוך הערבי דיווחו על אירועים של ונדליזם בתחום בית ספרם, לעומת 25% תלמידים בחינוך הערבי.**
- שאלה נוספת נגעה להימצאותן של **חבורות אלימות בבתי הספר**. לפי תוצאות הסקר, **הן בחטיבות הביניים והן בחטיבות העליונות - שיעור התלמידים בחינוך הערבי שדיווחו על הימצאות חבורות תלמידים אלימים המאיימים לפגוע בתלמידים אחרים גבוה בצורה ניכרת מזו של התלמידים בחינוך הערבי: 13% מהתלמידים בחינוך הערבי בחטיבות העליונות דיווחו על כך, לעומת שיעור כפול של 26% מתלמידי החינוך הערבי. בחטיבות הביניים השיעורים היו 35% בחינוך הערבי לעומת 21% בחינוך הערבי.**

יצוין, כי **לאורך השנים נצפתה מגמת שיפור בשיעור תלמידי חטיבות הביניים שדיווחו על מעורבות באירועי אלימות ועל היעדר תחושת מוגנות**. מגמה זו התייצבה בשנת תשע"ט (2018-2019) בקרב תלמידים בחינוך הערבי, בעוד בקרב תלמידי החינוך העברי נרשמה בדרך כלל יציבות בשנים האחרונות. לצד זאת, **בחטיבות העליונות בחינוך הערבי נעצרה בשנים האחרונות מגמת הרעה שנצפתה בשנים קודמות בדיווחי תלמידים על מעורבות באירועי אלימות והיעדר תחושה של מוגנות**. בחטיבות העליונות בחינוך העברי נשמרה יציבות במדדים אלה לאורך שנים.¹¹

¹¹ אסף ויינינגר, [נתונים נבחרים על החינוך בחברה הערבית](#). מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 6 באוגוסט 2020.